

Et vildt tamdyr

Katten i dagens Danmark

Sandøe, Peter

Published in:
Kaskelot

Publication date:
2020

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Sandøe, P. (2020). Et vildt tamdyr: Katten i dagens Danmark. *Kaskelot*, (232), 13-16.

Et vildt tamdyr

- Katten i dagens Danmark

Af Peter Sandøe

Vi kan godt lide at putte dyr i kasser. Katten passer dog ikke særligt godt ind i kassen med tamdyr, som den ifølge det officielle Danmark hører til i. Flertallet af danske ejerkatte færdes frit uden for deres egen have, og der findes et ukendt antal herreløse katte, hvoraf en del ikke er socialiserede.

Modsætningen til tamdyrene er de vilde dyr, som lever og formerer sig på egen hånd, mens tamdyrene holdes og passes af mennesker. Tamdyrene er ikke blot tæmmede vilde dyr; men er såkaldt domesticerede dyr. Det betyder, at de har været igennem en udviklingsproces, hvor de generation efter generation er blevet genetisk tilpasset til at leve tæt sammen med mennesker og til på forskellige måder at tjene menneskelige formål.

Hovedparten af de danske katte trives med den dobbelte identitet som rovdyret på ryatæppet – på én gang familiens kæledyr og en blodtørstig, strejfende jæger. Samtidig er der en del katte, der lever som herreløse; og nogle af disse mangler helt den socialisering, der gør dem i stand til at fungere som normale husdyr.

Ægyptisk fajancefigur af kat dateret 1981-1802 f.Kr. Foto: Wikimedia Commons

Lidt om kattens historie

Tamkatten (*Felis catus*) nedstammer fra den afrikanske vildkat (*F. lybica*). Meget tyder på, at afrikanske vildkatte tidligt blev tæmmede og holdt af mennesker. Således har man på Cypern, der er en ø uden naturligt hjemmehørende katte, fundet rester af katte, som er blevet begravet sammen med mennesker for over 11.000 år siden.

Domesticeringen af katten er sket gennem de følgende årtusinder. Ud over de gensidige praktiske fordele ved samlevet kan man ikke udelukke, at der fra menneskenes side har været positive følelser forbundet med samværet.

Forskere skønner, at egentligt domesticerede katte først optræder i Ægypten for omkring 4.000 år siden; og fra omkring 3.500 år siden optrådte katte jævnlige i huslige scener på ægyptiske gravmalerier. Senere fik katten en central betydning i ægyptisk religion, og afdøde katte blev bl.a. mumificeret og placeret på særlige gravpladser. Angiveligt forsøgte ægypterne at forbyde eksport af katte, men gennem de følgende århundreder spredte katten sig alligevel til det meste af verden. Katten nåede formodentlig til det områ-

Racekatte af racen hellig birma

de, der i dag er Danmark, ved romernes hjælp. De første kattefund i danske grave stammer fra romersk jernalder, omkring år 200. De foregående 6.000-7.000 år levede den europæiske vildkat (*F. silvestris*) her, men den forsvandt omkring det samme tidspunkt.

” Hovedparten af de danske katte trives med den dobbelte identitet som rovdyret på ryatæppet – på én gang familiens kæledyr og en blodtørstig, strejfende jæger.

Fra vikingetiden har man mange fund af katte i grave; og katte er afbildet på diverse ornamentter. Tilsyneladende har kattene på én gang været nyttedyr, både

som muse- og rottejægere og som leverandører af pels, samt har været genstand for fascination og hengivenhed.

Katte blev efterhånden et udbredt husdyr, der holdt til alle steder, hvor der var mennesker og dermed også føde i form af mus og rotter samt rester fra menneskers måltider. Frem til 1800-tallet har katte formodentlig først og fremmest holdt til i stalde og udhuse. De har formeret sig frit, og der har hvert år været en overflod af killinger, hvoraf mange er blevet aflivet.

Fra 1800-tallet og frem rykkede katte i stigende grad ind i menneskers hjem og blev det, vi i dag vil kalde kæle- eller familiedyr. Samtidig begyndte man at avle såkaldte racekatte.

Racekatte opstod, da man udvalgte grupper af katte med et bestemt udseende, fx en lang pels eller et fladt ansigt, og besluttede, at kun disse og deres afkom hørte med til den pågældende race. Racekattene fik en stambog og samtidig blev

deres udseende og personlighed vurderet på udstillinger ud fra en racestandard. Via sådanne vurderinger kunne man over tid udvikle og fastholde et bestemt racepræg. Der findes i dag mellem 43 og 71 katteracer – afhængigt af hvilken avlsorganisation, man spørger.

Katte i dagens Danmark – dem med en ejer

En stor del af kattene i Danmark er ejerkatte, dvs. katte, som lever sammen med et menneske eller en familie, som vedkender sig at eje katten, og som derfor også påtager sig at fodre katten, tage den til dyrlæge og på anden måde tage sig af den.

Vi ved en del om de danske ejerkatte, dels på grundlag af undersøgelser foretaget af Danmarks Statistik, dels på grundlag af en repræsentativ spørge-

skeundersøgelse, som forfatteren til denne artikel var med til at gennemføre i 2015.

Mens det tidligere var hunden, som var det mest populære familiedyr i Danmark og andre vestlige lande, har katten gennem de seneste to-tre årtier overhalet hunden. Det skønnes, at der er godt 600.000 ejerkatte i Danmark,

Forskellige slags katte i Danmark:

- Racekatte eller landkatte
- Ejerkatte eller herreløse katte
- Socialiserede eller ikke socialiserede katte

Der findes alle kombinationer, men de fleste racekatte er ejerkatte; og de fleste ejerkatte er socialiserede katte.

” Mens det tidligere var hunden, som var det mest populære familiedyr i Danmark og andre vestlige lande, har katten gennem de seneste to-tre årtier overhalet hunden.

og at der lever katte i ca. 20 % af alle danske husstande. I ca. to tredjedele af disse er der én kat, mens der i resten er to eller flere katte.

I modsætning til hvad der gælder for hundene, er det kun et mindretal af de danske katte, der er renrace. Ifølge den nævnte undersøgelse var 62 % af de danske katte såkaldte huskatte, hvor avlen foregår frit eller i hvert fald ikke er styret i retning af et bestemt udseende, mens 15 % var racekatte. Resten var blandingskatte.

Der er en vis sammenhæng mellem at holde kat, og hvor man bor. Således er der relativt færre katte i de store byer end på landet. Tilsvarende blev det i undersøgelsen fra 2015 fundet, at kun 11

% af dem, der boede i lejlighed uden have, havde kat, mens 52 % af dem, der boede på en gård eller et hus på landet, holdt kat.

Der er en naturlig sammenhæng med måden, man bor på, og kattens udfoldelsesmuligheder. Godt 20 % af de danske katte levede i 2015 som indekatte. Resten af kattene havde i større eller mindre grad adgang til at gå ud. Da katten er en dygtig klatrer, og da de færreste orker eller ønsker at hegne deres have ind med et kattesikkert hegn, strejfer hovedparten af kattene typisk omkring i de områder, hvor de bor.

Katte har dermed, i sammenligning med andre husdyr, en kolossal frihed. De kan faktisk også vælge at få sig nogle nye ejere: I vores undersøgelse fra 2015

svarede hele 11 % af katteejerne, at deres kat selv var kommet til dem.

Den frihed har også en pris, da katte kan blive væk og få afkom, som vokser op uafhængigt af den beskyttelse og sikkerhed, som det typisk giver at have en ejer. Hermed opstår problemer med herreløse katte.

Katte i dagens Danmark – de herreløse

En herreløs kat kan være én, som har forvildet sig væk fra det sted, hvor den hører til, og som derfor ikke kan finde hjem igen. Godt tre fjerdedele af katteejerne har ifølge vores undersøgelse fra 2015 mærket deres kat(te) med et nummer tatoveret i øret og/eller en mikrochip og har registreret deres oplysninger i et katteregister. Disse ejere vil derfor ofte kunne få deres katte tilbage og gøre krav på dem, hvis andre har taget dem til sig. Katte, som lever på egen hånd, vil under naturlige forhold formere sig; og hvis

En kattekillung, typisk huskat, på opdagelse i naturen.

Foto: Colourbox

Katte, som lever på egen hånd, vil under naturlige forhold formere sig; og hvis killingerne ikke har kontakt til mennesker i den sensitive periode, hvor de er mellem to og syv uger gamle, vil de blive meget mere sky over for mennesker, end deres mor var. Man taler om såkaldte ikke-socialiserede katte. Disse kan nogle gange godt leve tæt sammen med et eller flere mennesker, men de vil kun have tillid til dem og vil være bange for andre mennesker.

De fleste ejerkatte vil ikke formere sig – af den enkle grund, at de har været hos dyrlægen og er blevet kastreret eller steriliseret; men der er katte, som lever med en lidt mere løs tilknytning til mennesker, som typisk ikke bliver kastreret eller steriliseret, og som heller ikke bliver mærket og registreret.

Disse katte, som fx lever i tilknytning til eksisterende eller nedlagte landbrug eller hos mennesker, som af den ene eller anden grund ikke magter at holde styr på deres katte, kan let ende som herreløse katte og kan få afkom, der ender som både herreløse og dårligt socialiserede katte.

” Katte i naturen kan vække stærke negative følelser hos såvel jægere som fugle- og naturelskere, der opfatter katte som henholdsvis konkurrenter og naturødelæggere. Det er dog meget omstridt, i hvilket omfang kattene udgør en fare for vilde dyr.

Vi ved, at der hvert år kommer op mod 10.000 socialiserede, herreløse katte ind på de danske internater; og vi ved, at der hvert år bliver fanget ca. 5.000 ikke-socialiserede herreløse katte, hvoraf en lille del bliver kastreret eller steriliseret og genplaceret i såkaldte katte-kolonier, og hvoraf resten bliver aflivet.

Derimod ved vi ikke, hvor mange herreløse katte, der lever derude i det dan-

ske land, og vi ved heller ikke, hvordan de har det; men det er vi ved forsøge at finde ud af i Projekt ”Vildkat”. Læs mere herom her: <https://dyreetik.ku.dk/forskningsprojekter/projekt-vildkat/>.

Katte, ejede eller herreløse, som bevæger sig frit omkring i haver og på marker, bliver, ifølge den ovenfor nævnte undersøgelse, opfattet som et problem af ca. en fjerdedel af befolkningen, mens en fjerdedel af disse mener, at der er tale om et stort problem. Dette skyldes ikke mindst, at kattene sviner, men der er også omkring en femtedel af befolkningen, som ganske enkelt ikke bryder sig om katte og typisk føler ubehag ved deres adfærd.

Desuden kan katte i naturen vække stærke negative følelser hos såvel jægere som fugle- og naturelskere, der opfatter

katte som henholdsvis konkurrenter og naturødelæggere. Det er dog meget omstridt, i hvilket omfang kattene udgør en fare for vilde dyr. De har trods alt været her i næsten 2000 år, og der er ikke noget som tyder på, at der er flere katte i naturen i dag, end der har været tidligere, hvor man ikke kunne kontrollere deres reproduktion, og hvor der var langt flere gårde, end der er i dag.

Kat på internat

Konklusion

Selv om katten er et tamdyr, er den en af de vilde af slagsen. De fleste af de danske katte er såkaldte ejerkatte; men for mange af disse kattes vedkommende er det nok mere rammende at sige, at de hænger ud hos os, end at vi ejer dem. Hovedparten af dem tilbringer en stor del af deres tid på egen hånd, hvor de strejfer rundt i deres nærområde. Samtidig lever der katte i vores omgivelser, som ikke kan siges at høre til hos nogen bestemte mennesker, men mere er en slags ”vildkatte” (ikke at forveksles med rigtige vildkatte, der som nævnt uddøde i Danmark for et par tusind år siden).

Peter Sandøe er oprindeligt uddannet filosof, men forlod filosofien for snart 25 år siden, da han blev professor i bioetik. Han forsker og underviser i problemstillinger vedrørende dyr og dyreetik. Han leder det nyetablerede Center for Forskning i Familiedyrs Velfærd ved Københavns Universitet, som bl.a. forsker i vilkårene for de forskellige grupper af katte, som er omtalt ovenfor. Mere om dette og den forskning, han sammen med en række kolleger bedriver, kan findes på de to hjemmesider: www.dyreetik.dk og www.animalethics.net